

МАТЖ бойынша командалық-штабтық оқу-жаттығуларды, кешенді және өзге де оқу-жаттығуларды өткізуге және талдауға мүдделі жұртшылықты тарту

Әлемдік практикаға сәйкес теңізге мұнайдың төгілуі кезінде жағалау аймағы мен жағалаудың ластануы сөзсіз. Техниканы қолдана отырып, жағалауды тазарту шаралары сезімтал экожүйелер үшін қиратылуы мүмкін. Мәселен, сулы-батпақты алқаптар орналасқан Каспийдің жағалау аймағында техниканы қолдану іс жүзінде мүмкін болмайды. Бұл факт жыл сайын Солтүстік Каспийдің жағалау аймағында орналасқан «Ақжайық» табиғи резерватында өртті сөндіру кезінде байқалып отыр. Төтенше жағдайлар (бұдан әрі – ТЖ) органдарының өкілдері мәлімдегендей, «сөндіру проблемаға айналады, өйткені бұл орындар батпақты, техниканы құрай алмайды; сондықтан сөндіру қиын». Осыған байланысты мұнаймен ластанған жағалауды тазарту әрдайым қолмен жұмыс жасау әдістерін және мамандардың да, ерікті негізде тартылған адам ресурстарының да көп мөлшерін қажет етеді.

Қазіргі уақытта Қазақстанда ТЖ кезінде еріктілер өрт сөндіру кезінде белсенді көмек көрсетуде. Мысалы, бұқаралық ақпарат құралдарынан (бұдан әрі – БАҚ) белгілі болғандай, «Ақжайық» резерватының аумағындағы қамыс өртін сөндіру кезінде арнайы техника мен ТЖ қызметкерлерінен басқа Атырау облысы Кеңөзек ауылдық округінің ерікті бригадалары да жұмылдырылды.

Каспий теңізінде мұнай барлау мен мұнай өндіруді қарқындату, мұнай мен мұнай өнімдерін ауыстырып тиеу мен тасымалдаудың өсуі, порттық инфрақұрылымды салу мен дамыту жағдайларында мұнайдың ірі төгілуі қаупінің ұлғаюымен бірге мұнай төгінділерін жою үшін еріктілік қозғалысының актуалдығы сөзсіз арта түсуде.

Дамыған шет елдерде жағалауды мұнаймен ластанудан тазартуға қатысқан құтқарушылардың 75-80%-і – бұл қоғамдық еріктілер. Халықтың неғұрлым белсенді бөлігі, әдетте, белсенді өмірлік ұстанымы бар жастар, әсіресе оқу орындары шеңберінде біріктірілген студенттер болып табылады.

Әлемдік тәжірибе көрсетіп отырғандай, мұнай төгілуінің болжап болмайтын сипаттамаларының бірі жекелеген тұлғалардың тазарту уақытында ерікті көмек көрсетуге мерзімді ниеті болып табылады. Мұндай еріктілер, әдетте, әрқайсысы өз күтілімдерін, талаптарын және әртүрлі тәжірибесімен алаңда болады. Еріктілермен жұмыс мұнайдың төгілуін жою жөніндегі нұсқаулықты, әсіресе қоғамдық пікір мен БАҚ-қа тиісті назар аудару қажеттілігінің үздіксіз артуын ескере отырып, шешуі тиіс күрделі міндет болып табылады.

Мұнайдың авариялық төгілуін жою кезінде еріктілік (бұдан әрі – МАТЖ) сияқты бағыттың қауіптілігі мен маңыздылығын ескере отырып, «KMG Systems&Services» ЖШС (бұдан әрі – KMG SS) компаниясының бастамасы [«Атырау және Маңғыстау облыстарында МАТЖ жанынан еріктілікті дамыту бағдарламасын» \(бұдан әрі – Бағдарлама\)](#) әзірлеу және іске асыру болды. Бағдарлама волонтерліктің барлық аспектілерін қамтиды, мысалы, ҚР және басқа елдердегі волонтерлік қызметтің құқықтық аспектілері, еріктілерді тарту процесі, МАТЖ дейінгі және жанынан еріктілерді тіркеу және басқару процесі, сондай-ақ еріктілердің жіктеуші және еріктілерге лайықты міндеттер, еріктілердің құқықтары мен міндеттері, сондай-ақ еріктінің жеке қауіпсіздігінің негіздері көрсетілген. Яғни, Бағдарламада төгілгенге дейін шешілуі қажет міндеттер (дайындық кезеңі) және мұнай төгілуі кезіндегі міндеттер (операциялық кезең) көрсетілген.

Бағдарлама «Еріктілер жылы» форумында ұсынылды ([Еріктілер форумына арналған волонтерлік презентациясы](#)).

Бағдарламаны іске асыру 2020 жылдың бірінші тоқсанында әлеуетті еріктілердің деректер базасын құру және мұнай өнімдеріне байланысты операцияларға қатысу кезінде базалық дағдыларға/білімге үйрету бөлігінде басталды.

Жоғарыда атап көрсетілгендей, МАТЖ жанындағы еріктілер санының көп бөлігін студенттер құрайды, сондықтан әлеуетті еріктілердің мәліметтер базасын құру

мақсатында Х. Досмұхамедов атындағы университет және Атырау Мұнай және газ институты сияқты осындай ЖОО студенттерімен кездесулер өткізілді. Аталған кездесулерде волонтерлікті дамыту жобасы және ([Атырау университетінде волонтерліктің презентациясы](#)) ұсынылды, сондай-ақ барлық мүдделі қатысушылар [дерекқорға енгізу және одан әрі оқыту үшін Еріктіні тіркеу нысанын толтырды.](#)

[Сондай-ақ, ЖОО-мен](#) «Төтенше жағдайлар туындаған кезде Каспий жағалауы және Атырау мен Маңғыстау облыстарының биоалуантүрлілігін сақтау үшін жастар мен студенттер [арасында еріктілер](#) қозғалысын дамыту бойынша ынтымақтастық туралы меморандумдарға» қол қойылды.

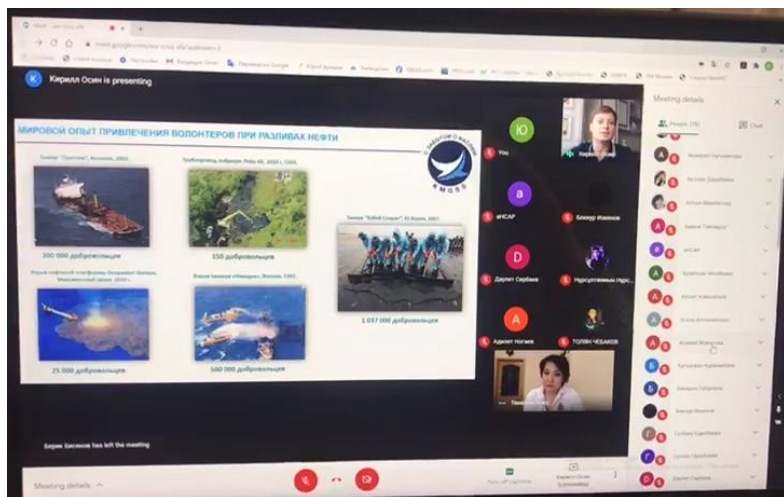
Сондай-ақ, әлемдік тәжірибе Төтенше жағдайлар кезінде негізгі еріктілер авария болған жердің жанында тұратын жергілікті тұрғындар екенін көрсетеді. Осыған байланысты жақын маңдағы Дамба кентінің әкімімен кездесулер өткізілді, оларға оқудан өту және деректер базасын енгізу үшін мүдделі тұрғындардың тізімдері ұсынылды.

Мұнайдың төгілуін жою жөніндегі операциялар қауіпті болып табылады және белгілі бір тәуекелдерді көтереді. Еріктілерді пайдалануға қатысты шешімдер қабылдау кезінде адамдардың денсаулығын сақтау және қауіпсіздік техникасы мәселелері неғұрлым басым болып табылады. Еріктілер, әдетте, тек ең аз қауіпті жұмыстарға және қауіпсіздік техникасы бойынша тиісті оқытудан өткеннен кейін ғана қатыстырылуы тиіс. Басқару пунктіне көмек, логистика, жабдықты уақытша орналастыру, сондай-ақ тіркеу сияқты осындай жұмыстар салыстырмалы түрде аздаған оқытуды талап етеді және ең аз тәуекелді жұмыс болып табылады. Белгілі бір жағдайларда еріктілер жағалау сызығын тазарту сияқты жоғары қауіпті жұмыстарды орындауға тартылуы мүмкін.

Мұнайдың төгілу проблемасы жағалау сызығы мен су айдынының тікелей ластануында ғана емес, сонымен қатар жануарлар әлемі өкілдерінің ластануында да жатыр. Көбінесе құстар, өйткені олар белгілі бір ластану аймағының биосферасының ең көп өкілдері болып табылады. Мұнай төгінділерінің құрбанына айналған құстардың саны, ең алдымен, олардың көлеміне емес, авария орындарының географиялық ерекшеліктеріне, жыл мезгіліне, ауа-райы жағдайларына және басқа да факторларға байланысты. Атырау облысындағы Каспий теңізінің бүкіл жағалау бөлігі қорық аймағы болып табылатыны белгілі. Орал өзені сағасының аумағы және Каспий теңізінің іргелес жағалауы арқылы қоныс аударатын құстардың Сібір-Шығыс-Африка көші-қон бағыты өтеді. Мұнда сирек кездесетін және эндемикалық (тек осы аймақта өмір сүретін) көптеген түрлері шоғырланған. Сондай-ақ, Солтүстік Каспий арқылы Еуразиядағы ең ірі Сібір-Қара теңіз-Жерорта теңізі маусымдық құстардың қоныс аудару жолымен өтеді. Осы факторлардың барлығы Атырау облысындағы Каспий теңізінің жағалау бөлігін мұнайдың төгілуіне өте сезгіш етеді. Мұнай төгілуі кезінде көптеген құстардың ластану қаупінің жоғары болуын ескере отырып, еріктілер мұнаймен ластанған жабайы аңдар мен құстарды тазарту жұмыстарына да тартылуы мүмкін. Мұндай операциялар/жұмыстар арнайы дайындық пен оқытуды қажет етеді.

Әлеуетті еріктілерді жағалау сызығы мен мұнаймен ластанған жануарларды тазартудың негізгі дағдыларына үйретудің маңыздылығы мен қажеттілігін түсіне отырып, Атырау облысы бойынша ТЖ департаментімен бірлесіп «Мұнайдың авариялық төгілуін жою кезінде еріктілерді даярлау бағдарламасы» әзірленіп, [келісілді](#). Бағдарлама қауіпсіздік техникасы негіздері, мұнайдың төгілуін жою негіздері, сондай-ақ мұнай төгілуі кезінде құстарды құтқару жөніндегі базалық білімді қамтиды. Осы 2 күндік курстан өткеннен кейін барлық тыңдаушыларға сертификаттар беріледі: облыстық ТЖД мемлекеттік үлгідегі сертификаты және KMG SS тыңдаушысының сертификаты. Оқытудан өткеннен кейін еріктілер жеке қорғану құралдарының (киім-кешек) міндетті жиынтығы туралы, сондай-ақ еріктілерге арналған жұмыс түрлері, өзара іс-қимыл жүйесінің негіздері және ТЖ кезінде басқарудың жалпы құрылымындағы ахуал туралы біледі, сондай-ақ ден қоюдың алғашқы күндерінде де көмекті ұйымдастыра алады және мұнайдан зардап шеккен құстарға тәжірибелі сарапшылар келгенге дейін, сондай-ақ келесі кезеңдерде де алғашқы көмек көрсете алады. Сондай-ақ еріктілер қажетті сауалнамалар мен нысандарды толтыру рәсімдерімен танысады.

Жоғарыда атап көрсетілгендей, МАТЖ жанындағы волонтерлікті дамыту жобасының ықпал ету саласы Атырау және Маңғыстау облыстарын қамтиды. Өкінішке орай, КОВИД-19 пандемиясына байланысты Маңғыстау облысында мүдделі тараптармен таныстыру кездесуін өткізу мүмкін болмады. ЭкоМаңғыстау НПУ жәрдемдесуі кезіндегі қазіргі жағдайда әлеуетті еріктілермен онлайн кездесу ұйымдастырылып, өткізілді және МАТЖ жанындағы волонтерлікті дамыту жобасының презентациясы ұсынылды ([Маңғыстау волонтерлік презентациясы](#)).

Бұдан басқа, қалыптасқан жағдайға байланысты әлеуетті еріктілерді жоспарлы оқыту жүзеге асырылған жоқ.

Қалыптасқан жағдайларға қарамастан KMG SS әрі қарай да жергілікті ЖОО студенттері мен жергілікті халықты МАТЖ жанындағы еріктілер ретінде оқыту мен тартуды жүргізуге, ақпаратпен, әдістемелік және басқа әдебиеттермен алмасуды қамтамасыз етуге, оқыту өткізу үшін алаңдарды (кабинеттер/конференц-залдар және т.б.), еріктілік қозғалысында медиа және PR-қолдауды ұйымдастыруға, сондай-ақ МАТЖ саласындағы ынтымақтастықты кеңейту үшін волонтерлікті біріктіруге жәрдемдесуге ниет білдірді.

Компанияның сайтында https://kmgss.kz/detail.php?ELEMENT_ID=762 әрбір қызығушылық білдірген тұлға сауалнаманы толтырып, әрі қарай оқудан өте алады.
